N:r 12.
Dec. 1922.

Pris 75 öre.

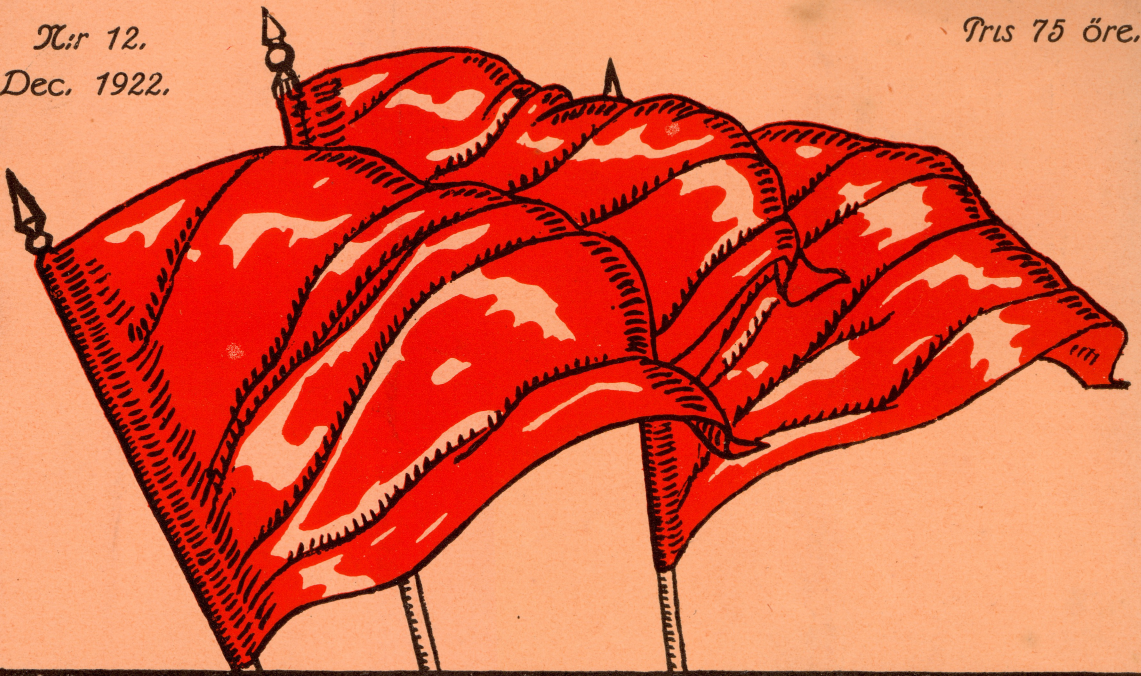

RÖDA FANOR

TIDSKRIFT FÖR LITTERATUR, STATS- OCH SAMHÄLLSKRITIK

INNEHÅLL:

Orvar Björklund: *Ärvtlighet och rasbiologi.*
Gunnar Klang: *Ett religionskåseri. De elevsinska mysterierna.*
Fritz Jonsson: *Parlamentarismens historia.*
Axel Henriksson: *Till tjänstemännens psykologi.*
Stellata: *En geologisk skiss. Jordens ursprung. — De fyra svärerna. — Eruptiva och sedimentära bergarter. — Geologiska perioder. — Jordens ålder, form och dimensioner.*
C. J. Björklund: *Egoism och altruism.*
Kravet. Dikt av Arvid Mörne.
När skola jordens kraftkällor vara uttömda?

Utgiven av:
Sverges Ungsocialistiska parti.

*Författarna svara själva
för sina artiklar.*

*RÖDA FANOR Dec. 1922
Red.: C. J. BJÖRKLUND*

ÄRVTLIGHET OCH RASBIOLOGI. II.

För Röda Fanor av ORVAR BJÖRKLUND.

> »Så brusto banden och fri
> låg vägen . . .»

Vi gjorde i föregående artikel klart för oss begreppet kromosom, att varje cell såväl* köns- som kroppcell innehåller ett flertal dylika samt att vid cellens delning samtliga kromosomer matematiskt noga uppdela sig och vandra åt var sitt håll för att till respektive nybildade cellkärnor överföra modercellens egenskaper.

Vi nämnde också att antalet kromosomer var hos varje art bestämt till sitt antal. Låt oss förutsätta en organism med exempelvis 4 kromosomer, eller stavar som de också kallas, i sina könsceller. Frågan blir då den som vi också i slutet av föregående artikel framhöll. Sedan befruktningen ägt rum, när hannens sädescell och honans äggcell sammansmälta till en ny enhet, hur förhåller sig då det ärvtlighetsbärande kromatinet?

Ja, först och främst inträder en liten egendomlighet med avseende på kromosomernas antal. Låt oss reda ut den innan vi gå vidare. — Enär hannens sädescell och honans äggcell vardera innehåller 4 kromosomer så skulle den genom deras förening uppkomna nya individen komma att i sina kroppsceller förfoga över det dubbla antalet, nämligen åtta. Och när den i sin tur blev könsmogen och dess könsceller förenade sig med dem från andra individer av samma art skulle denna generation få sitt kromosomantal ytterligare fördubblat till sexton och så vidare i all oändlighet. Inom några få generationer skulle vi vara i sagolika siffror. Ett sådant sakernas tillstånd är givetvis orimligt och för att förebygga det är det så ordnat att en organisms könsceller alltid ha endast hälften så många kromosomer som dess kropps-

---

*** Undantag gives för äldre och ur tillväxtfunktion varande eller hos vilka såväl protoplasma som cellkärna och följaktligen även kromosomerna saknas.**

celler. Uppnåendet härav tillgår så att när en organism med t. ex. åtta kromosomer kommit dithän att hans könsceller skola bildas så inträder en så kallad reduktionsdelning. De blivande könscellerna dela sig hastigt en gång varvid de åtta kromosomerna icke längdklyva utan parvis fördela sig på dottercellerna vilka följaktligen komma att innehålla endast fyra kromosomer vardera. Därefter fortgår delningen som vanligt med längdklyvning av stavarna så som till bilden beskrivits. Förloppet är som synes förbluffande enkelt, absolut effektivt men icke dessmindre storslaget sinnrikt.

Nu tränga vi vidare. Om vi tänka oss en hanlig könscell av den förut omtalade typen, med fyra kromosomer och vilka på grund av att cellen är hanlig kunna kallas F-kromosomer, befrukta en honlig äggcell av samma art med naturligtvis samma kromosomantal och vilka vi här kalla M-kromosomer så får den blivande organismens kroppsceller hälften faderliga (F-kromosomer) och hälften moderliga (M-kromosomer). Vad har nu detta att betyda? Jo. Låt oss antaga ett föräldrapar, en far F och en mor M dem vi kalla A-generationen. Dessa få ett flertal avkomlingar, B-generationen. Vilka av dessa som bli honor och vilka hannar kunna vi icke på förhand förutsäga och spelar här heller ingen roll. Vad vi däremot veta är att hanindividerna i B-gen. endast alstra sädesceller och honorna äggceller. Men hurudana äro B-gen:s kroppsceller? Jo naturligtvis innehålla de åtta kromosomer därav fyra av hanligt ursprung och fyra av honligt, sak samma om B-individen är hanne eller hona. Antaga vi nu att en individ av B-gen. är hanne och nått könsmogen ålder samt att hans köns-(sädes-)celler genom reduktionsdelningen få sitt bestämda kromosomantal så förstå vi att alldenstund individens kroppsceller innehöll såväl hanliga som honliga kromosomer så kommer han även att få könsceller av såväl hanlig som honlig art. Och detta till lika stort antal. Ty eftersom den hanliga B-individens kroppsceller innehöllo 4 F-kromosomer och 4 M-kromosomer och dessa vid reduktionsdelningen skilja sig åt så få vi halva antalet sädesceller med blott faderliga F-kromosomer och halva moderliga, M-kromosomer.

Vi ha sagt att vid befruktningen sädescellerna uppsöka och sammansmälta med äggcellerna. Om man bildlikt talat på slump tager 100 sädesceller av en B-individ så kunna vi på grund av probalitetskalkylen med säkerhet antaga hälften av dessa, d. v. s. 50 ha F-kromosomer och de andra 50 M-kromosomer. Ett exempel! Tag på en höft 2 bönor ur en säck innehållande lika många svarta och vita bönor. Det är då alls icke säkert att ni får en av vardera sorten. Men tager vi en hel näve bönor så stiger strax möjligheten av att ni får ungefär lika många av vardera sorten och tager ni hundra, kan ni vara viss om att få det. Nu åter till våra 100 säderceller med sina 50-F-kromosomer eller bättre Fk och 50 Mk. Med 100 äggceller är givetvis förhållandet detsamma, de innehålla också 50 Mk och 50 Fk. Sammanföras de till befruktning så kan ni med tillhjälp av den ovannämnda probalitetskalkylen på förhand räkna ut dels huru många kombinationer som äro tänkbara och dels i vilket procentuellt förhållande de komma att stå till varandra. En sädescell Fk har givetvis lika stor utsikt att träffa en äggcell Fk som en äggcell Mk. Resultatet blir således i tredje generationen följande kombinationer 25 Fk × Mk, 25 Mk × Fk, 25 Fk × Fk och 25 Mk × Fk. Vore nu alla anlag hos F och M fullständigt lika så bleve naturligtvis alla dessa individer av, låt oss säga C-generationen också alldeles lika. Så är dock aldrig fallet, far och mor skiljer sig hur lika de än må vara i något och således är kromosomerna F och M varandra olika. En individ Fk × Mk är inte riktigt lik en Fk × Fk vilken åter skiljer sig från en Mk × Mk. Vi få följaktligen och slutligen i tredje generationen tre grupper avkomlingar: 1/4-del likna alldeles F, 1/4-del M och 2/4-delar ha bägges egenskaper blandade.

Så skulle det alltså förhålla sig om F- och M-kromosomerna bibehöllo sig oförändrade under sin vistelse i B-gen:s kroppsceller och dels vid reduktionsdelningen gingo åt var sitt håll. Alldeles så är det likväl icke. Under tiden F- och M-kromosomerna i kroppscellernas kärnor ligga intimt tillhopa synes ett utbyte dem emellan av kromatinkorn försiggå. Närmare bestämt strax före reduktionsdelningen. Härigenom få vi icke så som hittills för enkelhetens skull antagits F- och M-kromosomer utan kromosomer med F och M:s egenskaper i alla möjliga kombinationer. Härigenom invecklas förloppet oerhört. Endast om F och M skiljer sig i fråga om en egenskap följer avkomman det schema vi härovan uppställt emedan ju halva antalet av B-generationens könsceller då måste få de kromatinkorn som bestämma egenskapen, ifrån B, och det andra halva antalet få motsvarande kromatinkorn från M.

Låt oss betrakta förloppet och det praktiska resultatet av ett av Gregor Mendels experiment. Han hybridiserade (korsade) en hög ärtsort med en låg. Anmärkas bör att ärtor äro samkönade, d. v. s. de alstra både han- och honceller i samma blomma, de förra i hanorganen, ståndarna och de senare i honorganen, pistillerna. Normalt äro de även självbefruktande så att frömjöl från ståndarna överföres till pistillen i samma blomma. För att undvika dylik inavel avklippte Mendel ståndarna i blommorna hos en individ innan denna ännu bildat frömjöl som befruktade det kvarvarande honorganet, pistillen, med frömjöl från en annan individ. 37 dylika korsningar mellan en hög och en låg ärtsort utfördes. Nu skulle man ju vara böjd för att tro att de uppkomna bastarderna alla skulle bliva ett mellanting mellan hög och låg d. v. s. medelhöga. Så blev emellertid icke fallet. Mendel fick alla plantor höga. Därav drog han den konklusionen att om egenskapen hög sammanföres med egenskapen låg så rår den förra över den senare. Den säges vara dominant, under det låg kallas vikande eller recessiv. Den höga B-generationens individer lät Mendel självbefruktas vilket gav till upphov en C-generation om sammanlagt 1,064 individer. Av dessa blevo 787 höga och 277 låga d. v. s. ungefär 3 höga på en låg.

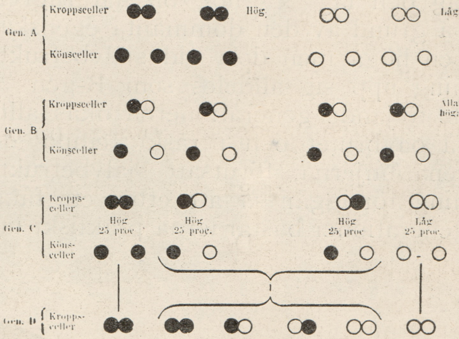

För att förstå detta vända vi oss till bilden där översta raden representerar en hög och en låg, A-generationen. Svart cirkelyta betecknar egenskapen hög, vit yta egenskapen låg. A-generationens kroppsceller betecknas med två svarta eller vita ytor emedan som vi nämnt i kroppscellerna för var egenskap finnas två ärvtlighetsbärare som båda äro lika hos samma individ, hos den ena bärande anlaget hög, hos den andra låg. I könscellerna gå ärvtlighetsbärarna i ett sådant par som vi minnes åt var sitt håll och betecknas därför på bilden med ett enkelt tecken. Genom korsningen får B-individerna följaktligen alla en arvenhet hög och en låg, men då den höga var dominant så bli alla i B-gen. höga. Med exemplet med probalitetskalkylen kunna vi nu räkna ut kombinationerna i C-generationen. De måste få följande utseende 1/4 hög × hög, 1/4 hög × låg, 1/4 låg × hög och 1/4 låg × låg. De individer som fått egenskaperna hög × hög bli alldeles lika med den höga föräldern av A-gen., de med låg × låg lika den låga A-plantan. Följaktligen en fjärdedel rent höga och en fjärdedel rent låga. Dessa kallas rena linjer och giva i fortsättningen upphov endast till respektive höga och låga avkomlingar. De bägge mellanliggande fjärdedelarna, hög × låg och låg × hög bli naturligtvis på grund av den dominanta egenskapen höga men dela vid självbefruktning upp sig alldeles som B-gen. I de följande generationerna ökas alltså oavbrutet och i raskt tempo de rena linjerna, förutsatt självbefruktning försiggår så att efter ett fåtal generationer bastarderna praktiskt taget försvunnit. Men inträffar en korsbefruktning så är det slut med de rena linjerna och samma kretslopp börjar på nytt. Detta faktum är av allra största betydelse för våra självbefruktande kulturväxter.

Ytterligare ett antal experiment med olika växter och av mer komplicerad beskaffenhet utfördes av Mendel, men det ligger givetvis utom möjligheternas gräns att i en tidskrift som denna återgiva dem alla, hur intressanta de än må vara. Det är heller icke min mening att giva en utförlig beskrivning av ärvtlighetsläran, endast några orienterande fakta, kompilat, ägnade att hos dem som hittills icke kommit i tillfälle att beakta denna intressanta forskningsgren väcka intresset för densamma. Är detta väl gjordt så föreligger till studium redan en hel del mycket god litteratur på svenska. Det vill rent av synas som vore svenskarna i detta fall ett av föregångsfolken. Åtminstone vad den rent vetenskapliga sidan av saken vidkommer. I fråga om tillämpad rasbiologi eller eugenik ha vi redan en ganska rikhaltig litteratur. I nästa art. skola vi se till vad denna del av ärftlighetsforskningen har att bjuda.

ETT RELIGIONSKÅSERI.

De elevsinska mysterierna.

För Röda Fanor av GUNNAR KLANG.

* * *

Slår man upp en illustrerad konsthistoria och låter blicken vila på Praxiteles' framställning av Afrodite, ledes tanken lätt över till de elevsinska mysterierna.

Modellen till den ur havet uppstigande skönhetsgudinnan var nämligen den historiskt välkända grekinnan Fryne, och konstnären har vetat föreviga den beryktade hetären just i det ögonblick då hon, efter att ha genomgått den till mysterierna hörande tvagningsceremonien stiger upp på stranden.

Mysterierna i Elevsis jämte Iakkoståget och Demeterfesten intaga en mycket framstående plats i den antika odlingens historia. Mysterier av flere slag firades runtom i det gamla Grekland, men ingenstädes blomstrade de med sådan härlighet och prakt som i staden Elevsis, nuvarande byn Levsina.

Grundvalen till de elevsinska folkfesterna var naturmyten om Persefones bortförande och återkomst samt hennes därefter inträffade förmälning med Dionysos. Sagan därom återfinnes i de så kallade homeriska hymnerna och är i korthet följande:

Demeters dotter Persefone lustvandrade en gång på en blomstrande äng, då plötsligt marken öppnade sig och begravde jungfrun. Demeter (fruktbarhetens gudinna, jordmodern) anropade då i sin förtvivlan gudarna om hjälp, men då dessa tycktes obevekliga lät hon som hämnd hunger och missväxt övergå jorden. Zeus fann sig till sist nödsakad återkalla Persefone. Demeter var nu försonad, säd och annat lät hon växa på nytt. Men härefter måste Persefone alltid en tid av året vistas hos den underjordiska Pluton för att varje vår återkomma till jorden, där hon i blommornas månad sluter förbund med den alltid ungdomlige Dionysos (Iakkos).

Det var alltså trenne med varandra nära besläktade gudomligheter, man årligen dyrkade i det gamla Elevsis.

I februari månad, då vårblommorna började skjuta upp ur mullen firades vid den lilla förstaden Agrae utanför Atén Persefones återförening med Dionysos. Men de egentliga, så kallade stora mysterierna inträffade först framemot hösten.

Då samlades väldiga folkskaror i Atén och festen började med de så kallade »reningarna» nere vid havet. Varefter följde fasta och offer tills stunden nalkades för Iakkoståget.

Skrudade i särskilt för högtiden anlagda dräkter och med myrtenkransar om huvudet gingo »mysterna» under glam och jubelrop till Elevsis. Och här började vid nattens inbrott Demeters fest — där man enligt samtida författares vittnesbörd lika mycket dyrkade Afrodite som Demeter.*)

Templet, där invigningen i de egentliga mysterierna försiggick var enligt forskares utsago på en gång både kyrka och teater. Men om själva mysterierna veta vi dock ganska litet. De uppgifter antikens

---

***) De sexuella orgierna vid Demeterfesten hörde ursprungligen till själva kulten och voro avsedda att befordra årsväxten. Liknande fruktbarhetsriter förekommo även hos fornskandinaverna och äro ännu i bruk hos flerfaldiga naturfolk.**

skriftställare lämnat om mysterierna äro dunkla och därjämte ytterst ofullkomliga, och olika äro därför meningarna om dessa mysteriers rätta innebörd.

Mest omfattad är emellertid åsikten, att det fundamentala i den elevsinska kulten var tron på en evig salighet och att döden, i motsats till vad den homeriska mytologien betonade blott var övergången till ett lyckligare liv.

Utan att direkt vilja vederlägga denna alltid till hands liggande och därföre lätt gripbara förklaring, skall jag i det följande demonstrera en annan uppfattning av de elevsinska mysterierna.

*

Den religiösa känslans upprinnelse är kanske allra främst att söka i fruktan för det sublima omkring oss.

Naturens många röster och urtidslandskapets storartade skådespel: stormen, åskan, blixten, det svallande havet och drömdunklet i milsdjupa skogar — allt detta och annat måste ovillkorligen hos urtidens vilde ha uppväckt bävan men även undran över vad som möjligen kunde ligga bakom. Så uppstod småningom den på sina håll ännu kvarlevande tron på för människan farliga, vidunderliga väsen och naturandar.

Men den skapande folktron hade även funnit upp ett annat slags väsen, kanske icke fullt så fruktade, nämligen — de avlidnas andar. Dessa bodde i underjorden men visade sig ofta vid människoboningarna. — Inom den nordiska folktron kallas de bland annat för disar, gengångare, hustomtar, alfer och troll.

Tron på dylika dödsandar eller »själar» synes ha uppkommit under drömmen eller kanske rättare under det sjukliga sömntillstånd som benämnes »nattmaran».

Själatron återfinnes hos alla folk och är urgammal; i hundratusenåriga gravar har man funnit skelett iförda kläder, utrustade med vapen samt försedda med matvaror — allt i tydlig avsikt, att förmå den döde att stanna kvar i underjorden och icke »gå igen».

Av fruktan för dessa gengångare »mutade» man de avlidna med gravoffer och senare ända fram i historisk tid sökte man »binda» dem medelst stenhällar och rösen (jordfästning). —

Det är alltså tvenne olika slags väsen — naturandar och dödsandar — vi finna i den primitiva »mytologien». Av vördnad för de förra offrade man i lunder och källor och på så vis uppkommo de första religionsformerna, sådana som solkulten och trädkulten. Af fruktan för de avlidna offrade man på gravarna och så uppkom den så kallade gravoffer- eller dödskulten.

Den äldsta religionsformen var alltså polydemonism eller tron på en mångfald mot människorna fientliga eller åtminstone obevågna makter.

Polydemonismen fortlevde genom tiderna för att småningom utveckla sig till växt- och djurdyrkan — en naturreligion, som fanns kvar långt efter sedan »makterna» i folkfantasien erhållit mänsklig gestalt och blivit upphöjda till gudar.

*

Om man utgår från det antagandet att all religion sprungit fram ur människans fruktan för det okända, blir det tämligen lätt att påvisa de primitiva kultformernas nära sammanhang med senare tiders mysterier, orakel och magi.

Det hemlighetsfulla och till synes oförklarliga har ju alltid sin lockelse, och överallt i religionernas historia finna vi hurusom folkvidskepelsen blivit en makt i händerna på dem, som förstått utnyttja den. Sjamanen till exempel blir en mycket betydande person i sin stams ögon när han medelst slag på trolltrumman lyckats suggerera de närvarande, och vi ha sett bevis på, att teosofernas taskspelarkonster kunnat dupera till och med framstående vetenskapsmän.

Vilken betydelse de elevsinska mysteriernas vidmakthållande haft för den atenska staten kan man förstå, då minsta försyndelse mot mysteriernas helgd var belagd med dödsstraff.

Så till exempel avlivades den framstående statsmannen Alkibiades endast av den orsaken att han i sitt eget hem efterhärmat mysteriebruken.

Den elevsinska kulten utmärkte sig också för en utomordentlig livaktighet. Upprunnen hos pelasgerna långt före den doriska invandringen växte dess betydelse alltmer genom århundraden för att slutligen förintas av den obevekligt framstormande kristendomen.

Den forngrekiska religionen, sådan den utvecklade sig inom mysterierna, uppställde icke någon som helst världsförklaring. Den kan alltså icke i egentlig mening betraktas såsom lära; framsprungen närmast ur pelasgernas primitiva agrar-religion tog den sig förnämligast uttryck i ceremonier, ståt och glans.

De naturgudomligheter, som dyrkades i det gamla Elevsis hade föga eller intet gemensamt med Olympens gudavärld.

Mysterierna hade äldre anor än någonsin mytbildningen; pelasgerna, vilka själva icke nämnde sina gudar vid namn hade dock givit hellenerna Demeterkulten i arv.

Demeterkulten var det fundamentala i de elevsinska mysterierna. I Demeterfesten: de nattliga ceremonierna, fackelddansen och hymnerna till de ktoniska (jordiska) gudomligheternas ära kan man spåra rester av den urgamla gravkulten och kanske även trädkulten, de bägge gudstjänstformer, som tillika med solkulten utgjorde den primitiva religionen hos den »ariska» rasen före dess klyvning i skilda grupper och folkstammar.

*

Det vore väl nära nog överdrift att påstå, att den forngrekiska teologien sådan vi känna den från de homeriska sångerna i sin helhet varit det helleniska folkets religiösa tro.

Det mytologiska galleriet med sitt mångtal av gudar, titaner och heroer är ju som man vet en tämligen senkommen samling — de homeriska sångerna voro till större delen poetiska skapelser med ingredienser av varierande sagomotiv, som småningom sammanställts av kringvandrande rapsoder (sångare).

Vid ett närmare studium av den mytologiska — och den folkloristiska — litteraturen lägger man tämligen snart märke till huru äldre föreställningar trängt sig djupt in i folkmedvetandet och följaktligen besitter en vida större vitalitet än senare tillsatser.

Jag har nyss påvisat, huru ur-ariska (urindoeuropeiska) religionsformer voro grundbeståndsdelar i de elevsinska mysterierna; och i den forngrekiska, från den olympiska skaran artskilda så kallade ktoniska (jordiska) gudakretsen skulle man nästan kunna igenkänna den förhistoriska paleolit-tidens mystiska naturväsen.

Hos antikens greker finna vi den gamla naturreligionen fullt utbildad.

Lunder och fält hade blivit befolkade av vällustiga väsen.

Najader lockade i svala källor och dryader i träden.

Nymfer och satyrer brottades i yster lek inuti dunkla grottor, kentaurer skumpade ystert mellan trädstammarna och själva skogsguden skrattade brunstig inne bland snåren.

Skönlemmade nereider vältrade sig i de blåa vattnen där Afrodite en gång stigit upp ur vågens silverskum.

Den helleniska naturreligionen var en skönhetens och livsbejakelsens religion, och såsom sådan stod den i innerligt samband med hela den apollonisk-dionysiska kulturen.

Det helleniska folket var ett livskraftigt, ungt kulturfolk för vilket Hadesnatten inte hade någon lockelse och vars högsta fröjd var livsberusningen, glädjen över att vara till.

*

I Persefones återförenande med Dionysos tar denna livsberusning sitt förnämsta uttryck. Dionysos var nämligen icke endast vinets, utan även den svällande livskraftens gud och Persefone var en personifikation av våren.

Man har antagit, att det var en dramatisk framställning av just denna återförening, som försiggick i mysterieinvigningstemplet i Elevsis.

Ty liksom den moderna skådespelarkonsten vuxit fram ur den kristna kyrkan, har det antika dramat uppstått ur de gamla grekernas religion. En antik författare uttalar sig om de elevsinska mysterierna på följande sätt: »— — — de invigda vandra på härliga ängder, där själen fröjdas av sång och dans, av heliga hymner och skådespel.» Och en annan säger: »Mysterierna giva oss en upphöjd föreställning om det gudomliga, dit vi lyftas genom det behag som musiken väcker, som dansen, rytmen och melodien rymma.»

Med musiken menade ju som bekant de gamla grekerna allt som hörde till skönhetsvärlden såsom sång, poesi, dans, konst, dramatik och annat.

Att upphöjda själstillstånd såsom passion och extas spelat in vid de elevsinska mysterierna är mycket sannolikt.

Vad jag däremot finner mindre sannolikt är, att den förnämsta attraktionen vid mysterierna skulle varit läran om döden såsom början till ett härligare liv.

Homeros berättar, att då Odyssevs under sitt besök i Hades lyckönskade Akillevs till att vara hedrad av skuggorna därstädes svarade honom denne, att han hellre ville tjäna som dagsverkare åt en utfattig man än vara härskare över de dödas skaror.

De gamla grekerna avskydde döden; de föreställde sig Hades såsom ett fasornas hem mot vilket jorden var ett strålande elysium.

PARLAMENTARISMENS HISTORIA.

För Röda Fanor av FRITZ JONSSON.

II.

Den konstitutionella utvecklingen.

Parlamentarismens egentliga genombrottsår i dess hemland England inträffade omedelbart på den framgångsrika engelska revolutionen 1688. Men dess första framträdande kan dateras till flera århundraden förut. Grunden till den engelska parlamentarismen lades i Magna charta libertatum, frihetsbrevet av 1215. Bland andra stadganden i detta märkliga dokument föreskrevs uttryckligen, att skattebevillningen skulle ombesörjas och regleras av en folkrepresentation, parlament, bestående av ärkebiskopar, biskopar, grevar, friherrar, fria godsägare samt de större städernas föreståndare. Från 1265 medgavs ytterligare att varje stad och by i riket skulle få representera med två ombud. Det första verkliga parlamentet sammankallades 1295. Till detta hade även borgare, köpmän och hantverkare tillträde. De församlade uppdelade sig i två grupper. Abboter, biskopar och engelska högadeln bildade överhuset. De inträdde där som en följd av sin ställning och sitt stånd. De behövde icke sedan inväljas, deras platser skulle gå i arv. Representanterna för städer och landsort, stadskommuner och lantkommuner bildade underhuset (the House of Commons, menige mans hus). De skulle väljas.

Från denna tid och fram till efter 1688 är parlamentets verksamhet i stort sett begränsad till att vara ett skansverk mot kungarnas makt och strävan efter allenaherravälde och tyrannisering av folket. Ändlösa strider mellan konung och parlament utkämpas. Blodiga folkresningar förekomma åren 1312, 1322, 1326, 1399 o. s. v. Den mest bekanta av de engelska revolutionerna från nyare tid är den Cromwelska »bolsjevikrevolutionen» 1644—1658, som införde den första engelska republiken, och under vilken det både skipades rätt och rättvisa och landets välstånd höjdes. En ny konung, Jakob II, uppförde sedan på nytt de gamla enväldesspektaklen, upphävde republikens demokratiska förordningar, kränkte parlamentet, avrättade 300 bemärkta republikaner samt landsförvisade 800 till slavtjänst i Västindien. Detta gav upphov till den andra stora engelska revolutionen, som år 1688 utkämpades med hjälp av prins Vilhelm av Oranien. Denna resning blev den sista borgerliga revolution, England hittills upplevat.

Undantagandes den omnämnda passusen i frihetsbrevet, fanns i England vid denna tid icke någon skriven författning. Då som nu arbetade parlamentet endast efter av bruket stadgade regler. Statsmakten ansågs vara delad mellan tre parter: den ärvtliga konungen, de ärvtliga lordernas hus och underhuset, det senare bildat av valda riksdagsmän. Parlamentets uppgift var att rösta om lagarna och budgeten, medan konungen skulle ha rätt att välja ministrar och utöva den verkställande makten. För alla regeringshandlingar voro ministrarna ansvariga. I själva verket tilllämpades parlamentarismen i England under 1700-talets mitt på ungefär samma sätt som under 1800-talet. Konungen tog till förste minister chefen för det parti, som hade majoritet i underhuset (whigpartiet). Denne valde sedan på egen hand sina kolleger och styrde så länge han hade majoriteten bakom sig. I verkligheten tillhörde makten sålunda underhuset; konung och lordar voro nästan endast oväsentliga dekorationer.

Emellertid förändrades rätt avsevärt detta styrelsesätt under tiden för de stora krigen med Frankrike, under Georg II: s regering (1760—1820). Georg III, som efterträdde den förre, hade något av de äldre suveränernas blod i sina ådror, varför han prövade på att utvidga sitt välde. Han valde ministrar efter behag, även utanför majoriteten, och han avskedade dem, t. o. m. då majoriteten understödde dem. Han bevistade ministrarnas konselj och genomdrev där sin vilja. Whigpartiet (folkpartiet), som regerat sedan 1715, förlorade 1783 fullständigt sitt inflytande. Dess representation reducerades då till 60 medlemmar. Torrypartiet (aristokratpartiet), som av gammalt höll på det kungliga prerogativet, konungens rättigheter, lät utan opposion konungen leda politiken. Åtgärderna i kontinentalblockaden vidtogos i form av orders in council, d. v. s. såsom kungliga förordningar och icke såsom lagar.

Något allmännare intresse för politiken fanns i England vid denna tid inte. Parlamentets sammanträden voro hemliga, och tidningarna voro föga kända. Det var först efter sekelskiftet, som ett större politiskt intresse skapades, såsom en följd av dels pressens utbredning och dels organiseringen av den allmänna opinionen. År 1801 började man trycka parlamentsförhandlingarna, vilket blev av stor betydelse för opinionsbildningen. Efter 1818 började partierna agitera i fria luften genom att hålla möten och anordna processioner (demonstrationer). Politiska föreningar organiserades. 1823 bildades katolska föreningen för testaktens avskaffande. (Testakten var en engelsk lag om, att ämbets- och tjänstemännen skulle avlägga vittnesbörd över, att de hyllade statskyrkans lära.) 1830 bildades Birminghamföreningen för rösträttsreformen. Ingången av 1830-talet blev en ny fas i den politiska förlossningens historia över hela Europa.

*

Den ojämförligt största politiska händelsen i 18:de århundradets historia är den stora franska revolutionen 1789. Den blev en vändpunkt i Europas politiska liv. Den medeltida frankiska feodalstaten ,där statsmakten var uppdelad mellan några tusental eller tiotusental självständiga, mer eller mindre suveräna herrehus av krigare-godsägare, biskopar, abboter, prelater och andra, hade så småningom eller under den nyare tidens första skede utvecklat sig till en stark suverän furstemakt. De feodala herrskapens politiska överhetsuppgifter hade övertagits av furstestaten, och själva hade de ersatts av kungliga tjänstemän. Regeringsmaskineriets centrum var nu konungens konselj, där generalkontrollören skötte en civilministers åligganden. Konseljen var även högsta domstol, ty den ägde rätt att kassera alla ordinarie domstolars domar. Den diskuterade och föreslog de flesta lagar, bestämde och fördelade skatterna samt uppgjorde reglementen för de olika ämbetsverken och ämbetsmännen. Konseljen avgjorde alla viktiga ärenden och övervakade deras utförande.

De feodala herrskapen hade förlorat sina politiska överhetsuppgifter, men de hade icke blivit berövade sina sociala och ekonomiska företrädesrättigheter. I stället hade privilegieväsendet, titel- och ämbetssjukan utvecklat sig till en stinkande kräftskada.

Det fanns höga herrar med laglig rätt till hedersbetygelser, stora inkomster och ämbeten, utan att de därmed ägde någon verklig makt eller gjorde nytta för sig. Den s. k. bördsadeln, »värjans adel», levde sitt lättingliv vid hovet, hären och inom kyrkan. Men ingen uträttade i egentlig mening något. Vid revolutionens utbrott fanns det en officer på var tredje soldat och mer än tusen generalspersoner, men ingen gjorde något. Ämbetsadeln, »mantelns adel», utgjorde den lägre adeln. Dess medlemmar härstammade från de lagkunniga ofrälse (legisterna), som under senare delen av medeltiden arbetat i konungens tjänst. Men de hade för länge sedan upphört att göra nytta för sig. Största delen av dessa adelskap hade blivit förvärvade genom köp.

Redan Ludvig XII hade funnit på att förbättra statskassans ställning genom att sälja ämbeten. Men här skulle man komma att gå ännu längre. Henrik IV, envåldets egentlige grundläggare, införde bruket att sälja arvsrätt till ämbeten. Med ämbetena följde rang, skattefrihet, sportler och inkomster. Att köpa ett ämbete för en sons räkning var en både vanlig och lyckligt funnen form för rika mäns penningeplacering. På 16 år, mellan 1693 och 1709, tillskapades och försåldes i Frankrike icke mindre än 40,000 nya ämbeten. Även städerna, som under medeltiden haft självstyrelse med valda tjänstemän, kommo under samma fördömelse. År 1692 avskaffades fullständigt dessa val. Befattningar i städernas tjänst förvandlades då till ämbeten, varefter konungen sålde i varje stad åt några få invånare rätten att styra och regera de andra.

Genom detta ytterligt centraliserade styrelsesätt hade uppstått en fruktansvärd rättsosäkerhet. Överdomstolarna intogo endast till skenet en självständig ställning. Domareplatserna innehades med äganderätt. De kunde säljas och gingo i arv. Alla domar kunde kasseras i konungens konselj. De flesta mål kunde undandragas de ordinarie domstolarna och förklaras vara av administrativ natur. På kunglig order kunde alla personer häktas samt på obestämd tid hållas inspärrade i fängelse, utan rannsakning och dom. Tidvis florerade bruket av godtyckliga häktningsorder (lettres de cachet) synnerligen starkt. Bemärkta personer, konungagunstlingar, konungametresser och deras likar, hade dylika häktningsorder med konungens namnunderskrift på lager, som de kunde använda, när de ville och mot vem de ville. Med »lettres de cachet» återhöllos de stora snillena från verksamhet, då bålet åt deras verk inte ansågs tillfyllestgörande. På dessa »biljetter», symbolen för den lågsinnade godtyckligheten, åkte de stora andarna, Voltaire, vetenskapsmannen Fréret, Lenglet de Fresnoy, Diderot, Marmontel och abbé Morellet m. fl. till Bastiljen. Detta var rätt och rättfärdighet i den suveräna absolutismens Frankrike, under »l'ancien régime's» sista dagar. Lagarna utgjorde ett konglomerat av romersk rätt, frankiska sedvänjor, ståndsprivilegier och kungliga förordningar. De voro icke lika för rikets alla delar. Över allt och alla härskade konungen. Han var oansvarig i sitt handlande, behövde icke avlägga räkenskap inför någon. Sin makt hade han fått från Gud; själv var han delaktig av Guds oberoende. Något parlament fanns inte. Riksständerna, som en gång förut »kallats till råds», hade icke varit samlade sedan 1614. Dem hade man så gott som glömt under de 175 år, som sedan dess förrunnit.

Det var detta system av förtryck och ändlös orättfärdighet, som i förening med ännu värre ekonomiska orättvisor gav upphov till revolutionen och den gamla samhällsordningens rasering. Revolutionen var oundviklig. Och sålunda tvingade av förhållandenas makt reste sig borgare, bönder och arbetare. Kämpande sida vid sida slogo de feodalpöbeln till marken. I fallet drogs även den suveräna furstemakten med. Ståndspolitiken fick ge vika; portarna för klasspolitiken och borgardemokratien öppnades. Och den av obegripliga orättvisor förödmjukade arbetande massan erhöll i vederlag för sina ansträngningar rätten till livet och samhällelig frihet — i dessa ords borgerliga bemärkelse.

* * *

MISERICORDIA.

Av Holger Drachman.

Det ljuder en sång, en förunderlig sång,
om natten, när livets brådska vilar.
En endaste ton, darrande lång,
städse sitt ljud i mitt öra filar.

Jag skulle nog vaggas in däri,
om sången blott följde konstens lagar.
Men denna tröstlösa melodi
sömnen blott från sitt läger jagar.

Var kommer den från? Vem har då en röst
så föga skolad, så klanglös tillika,
så blottad på glädje, på mod, på tröst?
Hör, om du vill efter svaret fika!

Den sången tonar från källaren opp,
där hungern sitter vid plågans läger,
där döden skakar den magra kropp
och intet i hoppets vågskål väger.

Från sorgens hem han bävar, den sång,
då moderns och barnets liv det gäller,
när fadern, sölad av gatsmuts sin gång
med raglande steg från krogen ställer.

Den sången kommer med skärande ljud
från liv av nöd eller fräckhet boret,
från lastens hem, där skammen står brud
med maskstungna blomster i håret.

Den sången sjunges av skriande nöd,
då denna sin stämma med sorgen enar.
Och ropet var alltid detsamma! Bröd!
och svaret detsamma: Stenar.

◆

TILL TJÄNSTEMÄNNENS PSYKOLOGI.

För Röda Fanor av AXEL HENRIKSSON, Göteborg.

Det talas och skrives i våra dagar mycket om »massans psykologi», men mera sällan om klassernas. Det gives klass-psykologi, ja, man kan till och med tala om yrkespsykologi. Endast de primitivare känslorna äro gemensamma för alla människor t. ex. fruktan, skräcken, panikkänslan vid en eldsvåda, ett skeppsbrott o. d. (men från det senare måste man nog fritaga sjömän och brandsoldater, som ha faran till yrke.)

Klasser, ämbeten och yrken ha vissa andliga värden, egenskaper, känslor och tankar, som äro gemensamma för just den gruppen människor.

I denna uppsats är det min mening att nedteckna iakttagelser och studier samlade från tjänstemannagrupperna. Man har nu i allmänhet fått stort intresse för dessa och funnit att tjänstemannatypen är av den beskaffenhet att den om möjligt bör undvikas, ej odlas i ett samhälle som vill skapa högre människotyper.

Den som sökt studera tjänste- eller ämbetsmannens psyke och kommit till botten, sett ned i djupet, fylles med äckel och förakt.

Men efter att ha fördjupat sig i problemen, fylles man med intresse för det »fenomen», de anlag på gott och ont, som bor hos varje människa.

Huru uppstår ämbets- och tjänstemannatypen i samhället?

Man kan kort och gott säga: genom den felaktiga administrationen, Ämbetsmannen blir genom systemet en mekaniserad varelse, en paragrafmänniska, en steriliserad människa, som förlorat sin bästa vitalitet och sina sociala instinkter.

Tjänstemännen äro anställda på stat — på livstid, vänta sedan på befordran — därefter på pension. De frukta inte sträjk, arbetslöshet och kriser, som industriarbetaren; icke missväxt, vinter och insekter, som jordbrukaren; icke storm och ogynnsamt väder — som fiskaren. De förlora sin spänstighet.

De leva fram sitt liv i dåsighet, ja, ofta lättja! Ämbets- och tjänstemännen känner inte gemensamt med samhällets arbetande befolkning.

Han står över dem!

Postexpeditören, som tar mot våra postförsändelser, och brevbäraren, som bär ut våra korsband och vykort, äro »tjänstemän», (till år 1909 kallades de senare betjänter!), och de tro sig ha intet gemensamt med arbetareklassen. Samma är förhållandet med de män som expediera våra telegram eller klättrar i ur och skur i telefonstolparna för att laga felen på våra telefonledningar o. s. v. De uppträda ej solidariskt vid de stora konflikterna, lämna inga understöd till arbetarna vid de stora eller långvariga fackliga striderna. Men statens arbetare uppträda däremot solidariskt med den övriga arbetareklassen.

Tjänstemännen känna endast det Gyntska jaget, är sig själv nog, sakna social-solidaritet.

Jagiskhet, materialism, och brist på humanistisk bildning och sociala känslor äro karaktäristiska företeelser bland dem.

De sakna t. o. m. yrkes- eller skråsolidaritet, de likna en samling klättrande apor som inbördes slåss om de högsta ämbetena och de klingande titlarna.

Den s. k. kårandan finnes endast vid något enstaka tillfälle, t. ex. då de i uniform uppträda vid begravningar. Byråkratien är det inre kräftsåret, den stora förstöringen av allt starkt och livsdugligt.

Alla samhällen, t. o. m. det nuvarande ryska, lär oss det med all önskvärd tydlighet.

Det är ingen artskillnad mellan sovjets tjänstemannen och den kungliga svenska tjänstemannen.

Det är omöjligt tänka sig en stor man, en diktare, uppfinnare eller nydanare såsom tjänsteman; tänk dig Strindberg, Fröding och John Erikson som statens tjänstemän, uniformerade gå och vänta »befordran» eller nästa lönegrad. Omöjligt! De äro naturer som icke få rum i ämbetsmännens uniformer och sakna den borgerliga »takt» Fröding analyserar i följande verser:

Lakajerna gåvo mig skrapa
och skänkte mig stolt sitt förakt,
emedan jag ei kunde skapa
mig om till en svansande apa,
dresserad av dem, som ha makt
till konsten att bocka med takt.

Ty sälja sin frihet för slantar
och gula galoners prakt
och tacka sig mjuka som vantar
för guldet, som rockarna kantar,
och oket, på nackarna lagt,
det kallar lakejer för takt.

Vi ha varit i tillfälle studera tjänstemännens psykologi från »Röda rummet», »kollegiet för utbetalande av tjänstemännens löner», till herrar Tenows och Rydins riksbekanta domäner, och kristidsinstitutionernas kommissionsväsende.

Vi känna huru samvetslösa tjänstemännen i allmänhet äro och statsverkens skötsel är oss bekant.

Det återstår för oss att undersöka orsakerna till dessa förhållanden.

Försök till objektiv undersökning, strävan till klarhet, ärligt försök att för arbetarnas kommande strider samla erfarenheter och dra lärdomar, är numera var mans plikt.

Den stumma tillbedjan av doktriner och ofelbara auktoriteter har hindrat detta. Man har ej vågat kritisera de mest uppenbara fel, partien har infört nästan militär lydnadsplikt och servilism, där det inte varit auktoriserad partidiktatur.

Till och med de stora folkpartien ha fått tumma på sina programpunkter. Det socialdemokratiska partiet har fått överge mycket av sina drömmar om statsproduktion, stats och kommunaldrift. Man har på det hållet orienterat sig mot gillessocialismen, ja, t. o. m. mot sydikalismen.

Ungsocialismen och anarkismen har de senaste åren fått riktigheten av många sina teorier bekräftade och riktat sina erfarenheter.

Genom att höja människans effektivitet frambringas en större mängd mänskliga värden, som under en god social ordning tillfaller alla och utgör grunden för en högre kultur och moral, vilken är frihetens enda värn i det socialistiska samhället. Statens institutioner och verk konserverar och förslöar människorna.

Staten är som en stor kasern, där livet stelnar till drill och dressyr.

*

I samhällsfrågor och samhällsstrider äro tjänstemännen fullständigt främmande, ty de sakna sociala och ideella intressen.

Tjänstemännen sakna hänförelse, de äro smittade av krämarandans dödande konservatism och sitta i »kinesisk orörlighet», fixa och färdiga. Eller också äro de små gradpasserare, som med alla medel vill nå högsta möjliga rang och lönegrad, för att sedan i dåsig ro vänta sin pension, för dessa äro överklassens komfort och njutningar livsmålet. De befatta sig ej med socialvetenskapliga problem och socialtekniska frågor. De ha intet behov av det fria livet, känna intet förtryck, de längta ej efter en ny social-harmoni, en ny mänsklighet.

»De äro kalla i själen som en hundnos», dessa kälkborgare!

Vad angår dem om människor dö av svält, om stora sociala omvälvningar förberedes och om de själva uppträda som förrädare!

Av brist på arbete och motstånd tvina deras krafter bort; intellektet blir trögt och känslolivet slappt, det sociala samvetet får ingen resonans i deras själar, deras sociala drifter dö.

Huru fort människor genomgå som tjänstemän denna förvandling kunde man studera vid statens tillfälliga institutioner och kommissioner under krigsåren.

Nietzsche, Tysklands sista stora filosof, kallade med rätta staten »den nye avguden» och »det kallaste av alla kalla odjur».

Kallt ljuger den även; och denna lögn krälar ur dess mun: »Jag, staten, är folket.» — Där staten upphör, där först begynner den människa som icke är överflödig. Stat och samhälle ha varit och äro fortfarande fiender.

*

Den barnsliga drömmen om den sociala frågans lösning genom »statens övertagande av produktionen» har man nu uppgivit. Att statsmonopol innesluter »ämbetsmässig», d. v. s. byråkratisk ledning och förvaltning det förstår t. o. m. de som mest förgapat sig på staten som arbetsgivare.

Att ämbetsmännen som slumra fram sitt liv i dåsig bekymmerslöshet icke äro skickade att sköta ekonomisk verksamhet, som kräver vakenhet och spänstighet, det förstår man nu ganska allmänt.

Ämbetsmannatypen är en antisocial typ, det är den självgode, sig-själv-nog-människan, den icke skapande betjäntnaturen, som tjänar vem som helst och när som helst.

Ofta saknar typen individualitet, måste alltid ha någon att lyda, ha de icke någon skapa de en auktoritet.

Förutsättningen för att kunna göra ett fritt omdöme om människor, institutioner och verk är saknaden av fruktan för människomeningar och auktoriteter.

(Huru ofta är icke »de andras meningar» den avgudabild för vilken det knäböjes och de egna tankarna, individualiteten, offras!) Ämbetsmannen behöver inga egna meningar, han har ju sina föreskrifter; de små tjänstemännen ha sina instruktioner.

Den mäktiga statsbyråkratien, som är ett med tjänstemännens blod, är den frihetsfientliga och förlamande makt som hindrar all utveckling.

Peter Krapotkin förutsade (i sitt brev till Englands arbetare), att den bolsjevistiska statsbyråkratien skulle leda till oreda, förfall, nöd och elände för det ryska folket, så har även skett.

Tjänstemannen, byråkraten, saknar vitalitet, kraft och själshöghet. Man tror på statsdriftens »tillfrisknande», genom reformer och reorganisation, men »andan» skall dock förbli densamma. Tysklands »reformering» är ett talande exempel och ändock har där pågått en etisk förvandling före revolutionsutbrottet.

Varje stor tänkare har fruktat att krämareandan skulle segra. Leopardi och Byron sjöngo i förtvivlan om att det europeiska kultursamhället dödas av denna smygande farsot; svenska skalder ha fruktat »brackans segertåg», men inga hata och avsky det borgerliga systemet som de ryska diktarna och tänkarna.

Cyrano's svar, då en lantgreve ville göra honom till sin sekreterare: »Herr greve, jag kan dö, men tjäna kan jag ej» — skall en tjänstemannasjäl aldrig förstå.

*

Tjänstemännen, som leva i frivillig livegenskap, skall aldrig förstå den heroiska människans psyke.

Att det ännu gives människor för vilka friheten är kärare än huvudet;

att det gives andra värden än det staten stämplat;

att samhälle och stat äro skilda begrepp och realiteter;

att det finnes andra vägar än statens;

och att etiska omvärderingar och förvandlingar äro starkare än statens maktmedel —

det fattar icke statstjänstemannen.

Till tjänstemannens psykologi hörer den högsta sociala indolens, som endast kan förklaras genom statssystemets korruption.

Staten är frihetens negation, ty vem som än är den befallande, äro dock alla slavar. Statsmakten skapar ingenting, men förstör det bästa, det som har utvecklingsmöjligheter. Varje stat, även den demokratiska och den kommunistiska är ett medel för despotism.

Statens tjänstemän bli drängnaturer och det inträffar därför aldrig att en statens tjänsteman vågar uppträda mot statsverkens byråkrati, slöseri och korruption. Man bidrager var och en på sitt sätt att hemlighålla och understödja inre missförhållanden.

Staten har behov av den osociala tjänstemannatypen, den är anpassad för statens byråkratiska administration och fullföljer statens historiska uppgifter.

Statsorganens ämbets- och tjänstemän, som äro slavar under formaliteter, paragrafer, instruktioner och föreskrivna kungliga tågordningar, äro olämpliga och otympliga, då det gäller skapa lämpliga organ för en ny produktionsordning.

Staten skulle lamslå det lokala livets och personliga initiativets frihet och utveckling, samt hindra de enskilda intressen, som dock tillsamman utgör samhället och som endast genom fria överenskommelser och inbördes hjälp av fria sammanslutningar kunna giva oss en ny social ordning värd våra ansträngningar.

*

Den som varit i tillfälle studera tjänstemannens psykologi — skall aldrig hoppas något från denna samhällsgrupp.

Men man hoppas att själva samhällsutvecklingen skall upplösa och som överflödig utesluta dessa tärande byråkrater.

Daniel de Leon har mycket träffande i sina skrifter visat huru ej blott i väl utvecklade industrier, men även inom de outvecklade industrierna och telegraf-, telefon-, järnvägs- samt postväsendet m. fl. inrättningar och produktionsgrenar finnes ett förfärande stort antal anställda, vilkas ställning är densamma som de improduktiva eller »onyttiga munnarna».

Hos dessa vaktande, kontrollerande och noterande tjänstemän utvecklas egenskaper liknande vallhundens och gårdvarens.

De sakna fullständigt bildning i högre mening.

Bildning är icke lika med läs-, räkne- och skrivkunnighet. Att vara bildad är att, för att tala med Nietzsche, »ha den insikt och förmåga som främjar det ädlaste i tiden, som bereder det kommande; som lever och verkar för sitt folks och människosläktets högsta strävanden, som hänger sig åt stora mål och åt stora andar».

Tjänstemannens psyke är i allmänhet främmande för dessa höga strävanden och skall även förbli det. Han är obildbar, ty han är, som borgaren i allmänhet, färdig, har löst sina livsproblem och vegeterar utan känsla för den tid han lever uti.

EN GEOLOGISK SKISS.

Jordens ursprung. — De fyra svärerna. — Eruptiva och sedimentära bergartar. — Geologiska perioder. — Jordens ålder, form och dimensioner.

För Röda Fanor av STELLATA.

***

Vi veta att solarna leda sitt ursprung från nebulosor vilka sammandragit sig och av flera orsaker upphettats ända till glödande tillstånd. Under den rotation som samtidigt inträffar avskiljes från den uppkomna solen vid dess från rotationsaxeln avlägsnast belägna trakt; ekvatorn ett ringformigt parti. Denna avsvalnar på grund av sin ofantligt mycket mindre massa mycket fortare än moderkroppen, alldeles analogt med vad som sker med exempelvis två upphettade järnstycken varav det mindre avsvalnar fortare. Den avskiljda ringens avsvalning genom utstrålning i rymden försiggår icke likformigt i alla riktningar, den brister någonstädes och massan sammandrager sig, blir till ett glödande klot och därmed är en planet född. Vi kalla den här för jorden. I enlighet med de i föregående artikel omtalade Keplerska lagarna roterar nu den glödande jorden omkring moderkroppen solen. Men i sin tur börjar den avplattas vid polerna samt svälla vid ekvatorn och så händer det att en ny ring avlöser sig som i sin tur brister, sammandrager sig samt under namn av måne börjar rotera kring sin moderkropp jorden. I förhållande till sin olika massa svalna de tre himlakropparna mycket olika fort. Månens massa är 1/80 av jordens, den senare 1/325,000 av solens och månens följaktligen 1/26,000,000 av solen.

Genom den alltjämnt fortgående avsvalningen sammandrogs och förtätades jordens glödande och flytande massa alltmer. Fasta flagor stora som riken började här och var bildas på ytan men sjönko tillföljd av sin större tyngd. Flerstädes lagrade sig flera sådana skollor ovanpå varandra, en del flytande sammanfogade sig och en ursprunglig jordskorpa uppstod så småningom.

Över denna »jordyta» befann sig på grund av den ännu rådande höga värmen de flesta ämnen i gasform. Där voro metallgaser, kalium, natrium etc., klor, brom, syre, väte m. fl. Dissocierade genom den höga värmen kunde de endast vartefter temperaturen sjönk förena sig. När detta sedermera inträffade kondenserades, bildades och utfälldes på det underlag som utgjorde den primitiva jordskorpan i synnerhet klor- och bromföreningar m. fl. Av syre och väte bildades vatten som till en början uppträdde i gasform och först sedan temperaturen sjunkit under vattnets kritiska punkt 360 gr. blev flytande och nedstörtade på jordytan. I strida strömmar forsade det varma vattnet fram över underlaget, löste allt det förmådde och bildade småningom de första oceanerna och haven vars salthalt än i dag är ett minne från dessa avlägsna tider.

Sedan dess räknar man vår jord bestående av fyra koncentriska skikt: det inre, kärnan eller pyrosvären. Av pyros eld emedan man anser att detta jordens inre fortfarande befinner sig vid en temperatur tillräckligt hög för att hålla alla kända ämnen i glödflytande tillstånd. Utanför pyrosvären ha vi den fasta jordskorpan, lithosvären, av lithos lika med sten. Den, i vars fördjupningar och sänkor, sjöar och hav bilda vad vi kalla hydrosvären, av hydros, lika med vatten; ytterst omklädes det hela av luftkretsen eller atmosvären.

Tid efter annan omvandlades den ännu helt tunna jordskorpans yttre fullkomligt genom det underliggande lagrets livliga eruptiva verksamhet. Genom uppkomna remnor och sprickor kastades gaser ,flytande material av alla slag och lavaströmmar fram. Väl utkommen på det yttre täcket stelnade lavan och gav upphov till de geologiska bildningar vi i dag kalla arkaiska.

Varefter sjöarnas och havens vatten avsvalnade, förmådde det icke kvarhålla de ursprungligen enorma massor av lösta ämnen. Härvid uppkom de fällningar på havsbotten av olika geologiska lager som vi kalla sedimentära, eller i vatten avlagrade bildningar.

Studiet av de olika bergarter o. ämnen varav vår jord är uppbyggd o. som tillåter oss att följa jordens utveckling från dess tidigaste skeden kallas geologi. Liksom gamla mynt och lämningar av kultur tillåter arkeologen att bestämma de gravars och monuments ålder vari de anträffas så ser sig geologen i stånd att i viss mån bestämma de jordlagers och bergformationers ålder i vilka han anträffar lämningar av en förgången djur- och växtvärld. Med tillhjälp av dem, de s. k. fossilen, skriver geologen vår jords historia. Liksom vårt eget släktes historia så långt tillbaks det finns skrivna urkunder för överskådlighetens skull indelas i vissa tidevarv och epoker så indelar även geologen de väldiga tidrymderna för jordens tillkomst i ett mindre antal tidevarv. Det vanligen begagnade schemat spänner över fem större epoker och ser ut på följande sätt:

I. Archaiska epoken.
II. Primitiva »
III. Sekundär- »
IV. Kvartär- »

Under den första av dessa rådde ännu på jordytan en alltför hög temperatur för att organiskt liv där skulle kunna fortkomma. Varefter värmen sjönk och nådde 60 gr. infann sig möjligheterna för livet såsom vi fatta det. Men av vad orsak det framträdde och hur dess första manifestation på vårt klot i denna mystiska tillvaro tedde sig, se där en gåta den kunniga män förgäves sökt lösa och på vilken ännu många, många generationer skola komma att anstränga sitt intellekt.

Primitiva epoken följer på den föregående och räknar som sitt förnämsta karaktäristikum framträdandet av animalt och vegetalt liv. Denna långa tidrymd uppdelas av geologerna i fem smärre grupper. Börjande med den äldsta kambriska perioden följa sedan siluriska, devoniska, stenkols och dyas, eller som den även kallas, permiska epoken.

Under dessa formationer var atmosvären synnerligen rik på kolsyra. Den bildade runt om jorden ett värmeisolerande och skyddande hölje i och under vilket en gigantisk flora av lägre stående växter, ormbunkar, lummer och fräken frodades och bildade de väldiga skogar ur vilka sedermera stenkolslagren skulle bildas. I våra dagar äro som var och en vet dessa växter tämligen anspråkslösa. De vidsträckta stenkolsskogarna absorberade luftens kolsyra under kvarlämnande av syre varigenom så småningom luftlagret fick sin nuvarande sammansättning. De första fossiler av djur förskriver sig från dessa avlägsna tider. Det är lämningar av vattendjur. Ett slags kräftartade varelser som man kallat trilobiter.

Efterföljande formationer sekunkundärepoken blev en jämfö-

Jordens geologiska formationer och organiska livsepoker.

V	Kvartiärtidens avlagringar cirka 200 meter	XIV. XIII	Diluvium och Alluvium	Människan och kulturskogar
IV.	Tertiärtidens avlagringar cirka 1,300 meter	XII	Pliocen	Däggdjur och lövskogar
		XI.	Miocen	
		X	Eocen	
III.	Sekundärtidens avlagringar cirka 5,500 meter	IX	Kritsystemet	Reptilier och barrskogar
		VIII·	Jurasystemet	
		VII.	Triassystemet	
II.	Primärtidens avlagringar cirka 13,000 meter	VI.	Permsystemet	Fiskar och fräkenskogar
		V.	Stenkolssystemet	
		V.	Devonsystemet	
		III	Siluriska systemet	
		II	Kambriska systemet	
I.	Archaiska perioden	I	Laurentiska systemet	Ej organiskt liv

relsevis lugn tid. Under de föregående åldrarna hade häftiga vulkaniska utbrott rasat omöjliggörande ett högre växt- och djurlivs kontinuerliga utveckling. Från sekundärepoken däremot hava vi massor av fossil vittnande om det organiska livets häpnadsväckande rikedom. De lägre stående växternas (kryptogamernas) herravälde är nu slut och i stället vidtager de högres (fanerogamernas). De ursprungliga trilobiterna lämna plats för belemniter, påminnande om bläckfiskarnas grupp, och ammoniter. På havsbottnen fortgår de sedimentära bildningarna. Epokens mest karaktäristiska drag är dock ryggradsdjurens uppkomst i form av fiskar och enorma reptiler vars gigantiska mått ställer alla andra tiders djurvärld i skuggan. Iktyosaurier, plesiosaurier och mosasaurier befolkade haven och på kontinenterna strövade fruktansvärda dinosaurier omkring. En del nådde den sagolika höjden av 25 meter.

Epoken indelas i trenne formationer: trias, jura och krit.

På den lugna sekundärepoken följde sedan långa tidrymder av våldsamma eruptiva förändringar av jordytan. Där jorden varit land blev på många ställen hav och tvärt om. Mellantider av dylika våldsamma nivå- och ytförändringar av klotet avlöstes dock av lugnare skeden då en från de föregående tiderna väsentligt avvikande djur- och växtvärld började uppträda och som alltmer antog nutida former. Däggdjuren räkna vi från denna tid. En del voro större än vår tids, exempelvis urelefanten, Elephas primigenius, den kolossala dinotherium m. fl. Dessutom uppträda nu flodhästar, noshörningar, mastodonter och ett stort antal andra. Inom växtriket ha vi palmer och många trädslag som stå vår tids arter mycket nära.

Perioden uppdelas i tre underavdelningar: Eocen, miocen och pliocen.

Atmosvären förlorar under denna tid alltmer av den ursprungligen mycket höga kolsyrehalten, klotets avkylning fortskrider och glaciärer uppträda. Det varma klimatets djur och växter förflytta sin nordgräns närmare ekvatorn och jorden antager, ju mer tiden närmar sig vår, sitt nuvarande utseende evad klimatzonerna beträffar.

Från och med nu räknar vi den sista av de stora geologiska åldrarna, den kvartära. Gräs och örter kläda marken, fiskar befolka hav och sjö, däggdjur finnas i skog och på fält och klimat och atmosvär ha hunnit dithän att betingelserna för ännu en stor grupp vertebrater, människorna, förefinnas. Hennes framträdande har man konstaterat genom fynd av skelettdelar och lämningar av föremål som otvetydigt varit föremål för bearbetning av människohand. Från periodens början har man endast helt grovt arbetade kisel- och flintverktyg.

Denna den allra äldsta och från vår tid avlägsnaste av de långa tidrymder under vilka människornas vapen och verktyg så gott som uteslutande tillverkades av flinta har blivit kallad den paleolitiska eran. Senare lärde man att mer fulländat arbeta det hårda materialet samt giva de därav tillverkade redskapen både ändamålsenligare och smidigare form som en icke ringa grad av konstnärlig utsmyckning, det är den neolitiska eran, eller som vi också säga, den slipade flintans tid, men här slutar geologien och historien tager vid.

Jordskorpans kvartära lager äro de yngsta geologiska bildningar vi ha, de täcka alla de övriga och dess eget yngsta skikt är det vi kalla alluvium och som består av växt och djurlämningar, sand, lera och sten som häftiga regn, floder och vindar svämmat ut över vissa trakter eller avsatt på slätter i flodmynningar och dalbottnar. Under kvartärtiden rasade ofta oerhörda skyfall och nederbörden synes ha varit mångfaldigt rikare än i allra senaste tider. Möjligen ha vi häri en förklaring till den hos de flesta folk förekommande legenden om en syndaflod. Inom kvartärtiden faller även den egendomliga och hittills oförklarade tilldragelse som går under namnet istiden. Av orsaker som kanske aldrig skola kunna helt utredas inträdde en kolossal försämring av klimatet. Oerhörda snö- och ismassor lagrade sig vid polerna och tillväxte samt vältrade mot söder. På norra halvklotet torde ismassorna på sina ställen ha nått flera tusen meters mäktighet. Hela Skandinavien, norra Tyskland och en del av Storbritannien täcktes fullkomligt av denna sagolika inlandsis. Först mycket sent, kanske inte förrän helt nära intill historisk tid torde man kunna räkna istidens slut här i Skandinavien.

Mot slutet av kvartärtiden försvunno de stora mamuterna, rhinoceros, grottbjörnar, uroxar m. fl. liksom megatherium och andra från Sydamerika. Endast i Australien fortleva ännu några mycket ålderdomliga djurtyper. I detta land finna vi även de minst utvecklade och mest ociviliserbara av människor.

Kan man beräkna hur många år som åtgått för denna jordens skiftande tillvaro och utveckling?

Man har gjort åtskilliga försök och resultaten äro fruktansvärt olika, vilket bevisar att en absolut bestämning hittills är omöjlig. Det kan dock ha sitt intresse att taga del av en del siffror, varför vi ta några i högen. Geologerna anse att det för avsättning av jordens sedimentära lager åtgått mellan 100 och 1.000 millioner år. Geograferna som beräkna jordytans veckning på grund av avsvalning behöver för sin del 2,000 millioner år. Fysikerna utgår vid sina beräkningar från radioaktiviteten och komma till resultatet 1,600 millioner. Internationella geologkongressen i Genève 1902 enade sig kring 40 millioner och apläransn pontifikus Ernst Hæckel behöver evigheten eller bra nog nära nämligen 5,000 billioner år. Osvuret är alltså bäst.

Vi minnas att jorden vid ett visst ursprungligt skede var flytande. På grund av attraktionen mot medelpunkten samt centrifugalkraften erhöll den flytande massan den form som vi i en föregående artikel benämt rotationselipsoid och som sedermera bevarats även sedan en fast och solid skorpa bildats.

Beträffande vår jords dimensioner har man genom upprepade mätningar fått följande mycket tillförlitliga värden.

Halva storaxeln	a	6,378,388 mtr.
» lillaxeln	b	6,356,909 »

Härav sluter man att lillaxeln är 1/297 kortare än storaxeln; den s. k. tillplattningen vid polerna. Vid jordens ytinnehåll vidkommer så beräkräknas det till 510,100,800 kvadratkilometer och volymen är 1,083,260 kubikkilometer.

EGOISM OCH ALTRUISM.

Av C. J. BJÖRKLUND.

Frågan om altruism och egoism är en av centralpunkterna i all diskussion om individualistisk och kommunistisk anarkism. På ungsocialistiska partiets kongress 1912 och vid ett stort antal andra tillfällen har denna fråga diskuterats med största intresse och intensitet. Därvid har man kunnat konstatera att »altruisterna» likaväl som »egoisterna» varit benägna för att ganska betydligt överdriva betydelsen och konsekvenserna av sina ståndpunkter. Från altruisternas sida har det betonats att egoismen är fientlig mot socialismen. — Egoisterna ha svarat med att altruismen leder till hyckleri, alla människor äro egoister, men en del människor, i all synnerhet de kristna, begagna altruismen till täckmantel för egna intressen.

Den individualistiska anarkismens förespråkare, Warren, Tucker och några här i Sverge kunna icke beskyllas för bristande fiendskap mot kapitalismen eller anklagas för att icke vilja socialismen, såvida man nämligen med socialism menar ett tillstånd där alla människor äro befriade från utsugning och regeringsherradöme. Gemensamt för alla anarkister är dock att de äro motståndare till statssocialismen. De skiljaktligheter som förefinnas på vissa punkter böra dock i vidsynthetens namn icke ge upphov till hat och fiendskap, utan tvärtom ge anledning till diskussioner, ägnade att vidga tänkandets horisont, kasta ljus över svåra problem, stärka kamratskapet och bortarbeta den osunda fanatismen och trångsyntheten.

Då diskussionen gäller problemet altruism och egoism är, enligt min mening, första frågan den, om det bakom dessa ord finnes en så stor reell betydelse, att man därmed kan förklara människans handlingar.

Vad är altruism?

Altruism betyder kärlek till nästan.

Vad är egoism?

Egoism betyder kärlek till sig själv.

Om vi vända oss till ett konversationslexikon, exempelvis Nordisk familjebok erhålla vi upplysning om att altruism är ett av filosofen A. Comte uppfunnet ord, varmed betecknas den riktning inom den eudemonistiska etiken, enligt vilket det sedliga handlandet företrädesvis karaktäriseras därav att det avser andra människors väl Altruismen nekar naturligtvis ej att även själviska motiv (de som avse eget väl) kunna vara sedligt tillåtna, men påstår, att moraliskt värde får en handling först då när den syftar till andras väl. Historiskt framträder altruism egentligen väl först i mera bestämd form hos de s. k. skotske moralfilosoferna i 18:de årh. och behärskade, om än modifierad, detta århundrades etiska betraktelsesätt i det hela, åtminstone då det villade på något djupare fattad etisk grund. Kants stränga fordran på pliktuppfyllelse för pliktbudets egen skull sköt visserligen altruismen något åt sidan. Men i våra dagar har den, särskilt i opposition mot den traditionella moralen, åter börjat göra sig gällande samt övat ett stort inflytande på den moderna etiken, likasom visserligen även, klädd i populär dräkt såsom den ofta varit, på de moderna folkens åskådningssätt och liv. Flertalet nutida moralfilosofer förneka dock, att altruismen löser etikens problem. Antingen giva de ett lika berättigande åt »självhävdelsen» som åt verksamheten för andras väl; eller och söka de, såsom Kant, fasthålla idéalet av ett rätt och gott i och för sig, utan hänsyn till handlingarnas följder.

Ordet egoism kommer från latinet. Ego betyder jag. Egoism defineras som själviskhet, egennytta, egennyttigt tänkesätt. Den form av eudemonistisk etik, enligt vilken den handlandes eget sinnliga väl ensamt kan och bör vara motiv för hans handlingssätt. Egoismen förnekar visserligen ej, att även hänsyn till andras sinnliga väl kan inverka på den handlandes motiv, men endast i den meningen, att han därmed mer eller mindre medelbart främjar sitt eget.

Varför älskar människan? Varför hatar hon? Varför handlar människan på det sätt hon gör och icke annorlunda? Är det av egoism? Är det av altruism? Men varför fråga om en människas handlingar förestavas av egoism eller altruism? Om du strax efter en handling, frågar dig själv: varför handlade jag just på det sättet, så är det kanske omöjligt att finna ett svar på frågan. Motivkomplexet är omöjligt att klart framställa.

Här är inte platsen att ingå på frågan om orsaken varför vi handla på ett visst givet sätt i en viss given situation. Detta skulle föra oss över till frågan om viljans frihet eller ofrihet. I detta sammanhang vilja vi endast konstatera, att orsaken till människans handlingar, medvetna eller omedvetna, måste vara ett behov. Behovet kan närmast karaktäriseras såsom liktydligt med att söka uppnå tillfredställelse eller undgå ett lidande. Nå, men självplågaren? Han söker inte undgå lidandet; han söker ju tvärtom lidandet. Är det så absolut säkert? Kan det inte vara så, att den som plågar sig själv gör det för att uppnå tillfredställelse? Livet är som bekant många gånger paradoxalt.

Om man ser på detta problem från sociala synpunkter är frågan den: om den enskildes sökan efter tillfredsställelse, strävan att undgå lidande, står i strid med samhällets väl. Om det bereder mig tillfredsställelse att samarbeta med andra, att leva samman med andra, att kämpa i gemenskap med andra mot den yttre naturen och mot uselheten och nedrigheten, är detta utan tvivel ett bevis på att den enskildes och samhällets väl kunna bli ett, äro ett. I sin polemik mot Spencer, som förutser en tid då den enskildes väl sammansmälter med hela släktets, säger Krapotkin att

Spencer glömmer att om de båda icke i alla tider varit en och samma sak, skulle själva utvecklingen i djurlivet icke kunnat försiggå. I det hela taget ha de moralister som byggt sina lärosatser på en förmodad motsättning mellan de altruistiska och egoistiska känslorna, kommit in på en felaktig bana. Existerade denna motsats i verkligehetn, stod den enskildes väl verkligen i strid med samhällets, skulle mänskligheten icke kunnat bestå; intet djursläkte skulle ha nått sin nuvarande utveckling. Funno icke myrorna en innerlig tillfredsställelse i att alla arbeta för myrtuvans välfärd, så skulle icke tuvan varit till, myran skulle icke varit vad den nu är: den högst utvecklade av insekterna, med en hjärna som knappast kan ses i förstoringsglaset, men som nästan är lika mäktig som genomsnittshjärnan hos människan. Om fåglarna icke funno en innerlig tillfredsställese i sina vandringar, i den möda de giva sig för att uppfostra sin avkomma, i sina gemensamma strävanden att försvara sina samfund mot rovfåglarna, skulle de aldrig ha nått den utveckling de nu nått.

Fågelsläktet skulle ha gått tillbaka i utvecklingen i stället för framåt. Efter att hava påvisat att den enskildes och släktets väl i alla tider varit detsamma, pekar Krapotkin på att därjämte har i alla tider funnits inom djurvärlden som i människosläktet en stor mängd väsen, som icke förstått att den enskildes väl var liktydigt med hela släktets. Orsaken därtill var brist på förstånd, brist på förståelse. Varje väsens mål är att leva ett starkt liv. Denna högsta livslycka kan endast uppnås i och genom gemenskap med andra.

Det är som anarkisten Guyau sade: »vi äro oss själva icke nog. Vi ha fler tårar än vi behöva för våra egna lidanden, mera glädje än vår egen tillvaro berättigar oss till. Man har ett behov inom sig av att hjälpa andra, att giva en handräckning till att styra på det tunga lass, som mänskligheten så mödosamt drar på; i varje fall surrar man omkring det.»

För den primitiva människans uppfattning fanns det en djävul, som dirigerade människans onda handlingar, och en gud eller ängel, som var upphovet till människans goda handlingar.

Hela skeendet föreställdes vara dirigerat av ett övernaturligt väsen. När tänkarna gent emot denna uppfattning förklarade att människans handlingar icke hade det ringaste att skaffa med gud, djävulen eller ängeln, utan helt enkelt härledde sig från människans strävande efter tillfredsställelse, betraktades de med avsky och fasa av alla sant kristna. Tänkarna hade rätt, de kristna orätt. Människan lyder ett behov i sin natur och söker tillfredsställelse. Men på olika sätt. Den ena finner sin högsta njutning på det andliga området och i kampen för frihet åt alla människor: den andre finner sin njutning i ständiga råa, sinnliga njutningar och i utövandet av lagligt tjuveri. Det behöver icke tvistas om vilka av dessa handlingar äro av största värde för individen, släktet, samhället.

Men varifrån kommer behovet att söka tillfredsställelse?

Jo, säga de kristna, det kommer från gud.

Detta är ett obevisat påstående och följaktligen den allra sämsta bevisföringen.

För att svara på denna fråga, som rör de yttersta tingens upphov, frågan om vadan och varthän, saknas ännu förutsättningar. Här rör man sig på gissningarnas fält, de rena hypotesernas område, ett outforskat obekant, som bör behandlas i annat sammanhang.

Egoismens apostel, Max Stirner, säger på tal om egoismen, att hittills härskade en bornerad egoism, hycklande egoism. Människan ville icke erkänna att hennes natur är egoistisk. Jag älskar, säger Stirner, varje människa med egoismens medvetande. Jag älskar därför att kärleken gör mig lycklig, är naturlig, därför att det behagar mig. Jag känner inget kärlekens bud. Stirner älskar med egoismens medvetande, därför att kärleken gör honom lycklig och är naturlig.

I motsats till Tolstoj, som anser den sanna kärleken vara ett förnekande av det egna, det personliga, till fördel för nästan, säger Stirner, att kärleken är ingalunda ett förnekande av det egna; han älskar därför att kärleken gör honom lycklig.

Det föreligger här endast en tolkningsfråga. Såvida icke, som en del förmena, Tolstoj proklamerat ett måste och skall ifråga om kärlek. Stirner vill icke veta av något skall och måste i kärleken, utan bör den, enligt hans mening alldeles riktigt vila på frivillighet. Hur kan någon eller något, frågar Stirner, som jag icke älskar ha någon rätt till att bli älskad av mig? Är min kärlek det främsta, eller är andras rätt det främsta? Föräldrar, släktingar, fädernesland, folk, fädernestad etc. samt medmänniskor över huvudtaget påstå sig ha rätt till min kärlek och taga den utan vidare i anspråk. De betrakta den som sin egendom och mig som rövare, om jag icke respekterar den, en rövare som undandrar dem det som är deras och tillkommer dem. Jag vill älska. Är kärleken bud och lag, så måste jag bli uppfostrad och utbildad till den och bli bestraffad om jag förgår mig mot densamma.

Den frivilliga kärleken, som Stirner kallar för den egennyttiga kärleken, är av större värde än den »kärlek» som predikas som plikt och bud. Jag känner inget kärleksens bud, utropar Stirner. Men Stirner har stark medkänsla för varje levande väsen. Deras kval kväljer honom. Deras vederkvickelse vederkvicker honom. Emedan han icke kan tåla bekymrens fåror på den älskades panna, kysser han bort dem.

Ser han den älskade lida, lider han med, han får ingen ro förrän han gjort allt för att trösta och uppmuntra.

Stirner betonar att människan städse handlar för att söka tillfredsställelse; handlar egoistiskt, handlar på ett visst sätt därför att hon icke kan handla annorlunda, liksom fågeln sjunger därför att han är sångare.

Ich singe, wie der Vogel singt,
Der in den zweigen, wohnet:
Das Lied, das aus der Kehle dringt,
Ist Lohn, der reichlich lohnet.

Det kanske låter hädiskt i mångens öron att säga att Peter Krapotkin hyser samma uppfattning som Stirner i frågan om orsaken till människans handlingar, men det är så. Krapotkin bygger på de tidigare engelska filosoferna, encyklopedisterna samt nittonde århundradets tänkare, Bentahm, Stuart Mill och Tschernichevsky, som alla bevisade att egoismen eller strävandet efter tillfredsställelse är den sanna bevekelsegrunden till våra handlingar. Man sammansvor sig för att tiga ihjäl deras böcker, man behandlade dem som okunnigt folk. Naturvetenskapsmannen och anarkisten Krapotkin utvidgar emellertid de ovan nämnda tänkarnas teser från att omfatta individen till att omfatta alla individer, ja hela släktet.

Men Krapotkin är i övrigt av samma mening som ovan nämnda tänkare.

Se på en man, säger han, som tar det sista stycket bröd från ett barn. Hela världen är enig om att säga, att han är en avskyvärd egoist, att han uteslutande ledes av egenkärlek.

Men se på en annan man, som man är enig att erkänna som utmärkt. Han delar sitt sista brödstycke med den som svälter, han tar av sig sina kläder, för att giva till den som fryser. Och moralisterna, som alltid använda det religiösa fackspråket, kappas om att försäkra, att denne man driver kärleken till nästan ända till självförnekelse, att han behärskas av en lidelse av helt annat slag än egoisten.

Och dock skall man, genom att tänka en smula över det, mycket hastigt uppdaga, att hur olika de båda handlingarna än äro med avseende på följderna för mänskligheten, så har drivfjädern ändå varit densamma. Den är blott: längtan efter tillfredsställelse.

Om det icke var opraktiskt, därför att det vållade förvirring att använda ord, som ha en fastslagen betydelse, så att de få nytt innehåll, så skulle man se, att den ena såväl som den andre handlade under inflytande av sin egoism. Några ha verkligen sagt det för att bättre få fram sina tankar, för att göra tanken klarare, genom att framställa den i en form, som träffar inbillningskraften — och för att samtidigt nedbryta den övertro, som består i att säga, att de två handlingarna ha tvenne olikartade drivfjädrar. — De ha båda samma motiv, att söka tillfredsställelse, eller rättare att undvika ett lidande, vilket kommer på ett ut.

För att ytterligare belysa Krapotkins syn på den nya moral, som under fältropet: ned med moralen! arbetar sig fram, vill jag slutligen påpeka att denna nya moral skall vara baserad på jämlikhet. Den avstår fullständigt från att omdana individen efter ett abstrakt begrepp, religionens, lagens eller samhällsstyrelsens; den avstår från att lemlästa någon, den låter den anskilda ha sin fulla, odelade frihet, den skall endast bli ett erkännande av fakta, den skall bli en vetenskap. Denna vetenskap skall säga till människorna: »Om du icke känner kraften i dig, om dina krafter precis räcka till och icke längre, att föra ett tråkigt och enformigt liv, utan starka intryck, utan intensiv glädje, men också utan stora sorger, nå väl, håll dig då blott till det enkla jämlikhetsbegreppet. I dessa förhållanden skall du för din del finna den största möjliga summa av lycka, som dina medelmåttiga gåvor kunna skaffa dig.

Men om du känner dig i ungdomens hela kraft, om du vill leva, om du vill njuta det fulla överströmmande livet — d. v. s. känna den högsta njutning, ett levande väsen kan åtrå — så var stark, var stor, var energisk i allt, vad du företar dig. Sprid liv omkring dig. Märk, att när du bedrager, ljuger, är falsk och listig är det att besmutsa dig själv, är det att på förhand erkänna din egen svaghet, är det att handla som trälen i haremet, som känner sig sin herre underlägsen. Gör det om du finner det bäst så, men då må du på förhand veta, att människorna anse dig ynklig, småaktig och svag och behandla dig därefter. Sedan de icke längre se din kraft, skola de behandla dig som ett väsen som förtjänar medlidande — ingenting annat än medlidande. Lasta icke människorna därför, när det är du själv som så ödslar din handlingskraft.

Var tvärtom stark. Och om du någon gång ser en orättfärdighet i livet, en osanning i vetenskapen eller ett lidande som någon annan är utsatt för — så gör uppror mot orättfärdigheten och lögnen. Gå till kamp! Kamp giver ett så mycket starkare liv, ju mera levande den kämpas. Och några timmar av detta liv skulle du icke vilja byta bort mot år av overksam tillvaro i slöhet.

Kämpa för att detta rika och överströmmande liv kan bli allas egendom och var förvissad om, att du i denna kamp skall finna så stor glädje att du icke i någon annan verksamhet finner något liknande. Det är allt vad vetenskapen om moralen kan säga dig.»

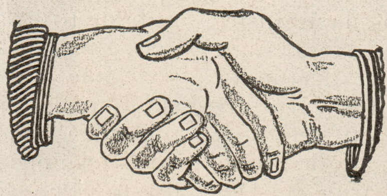

KRAVET.

Av Arvid Mörne.

Den sång som skapar tiden ny,
skall födas i fabriken
vid hjulets dån och remmens gny,
skall brusa genom sömntyngd by
som vårens flöde, grått av dy
från överfyllda diken,

Han skall ej orden rata,
skall virvla kring lik vägens stoft
och ägga sinnena med doft
från gränd och storstadsgata.

Här diktades band på band
om frihetsglöd och fosterland,
och vildmarksdjup och insjöstrand
och hav, som vida svalla.
Den sång, som skapar ny vår tid,
en sång till dåd, en sång till strid,
skall stöta klingan, blank och hård,
i fördom värd att falla,
han skall som morgonrodnans bård
bebåda dag för alla.

När skola jordens kraftkällor vara uttömda?

Världens behov ov fossila bränsleämnen har sedan Watts dagar stigit så utomordentligt fort, att det under förra seklet fördubblats för varje årtionde och f. n. enligt ett referat i facktidskriften »Helios» utgör omkring 1,200,000,000 ton årligen. Det är tydligt, att vid en dylik åtgång världens lager av bränsleämnen skola vara uttömda i en icke alltför avlägsen framtid.

Geologkongressen i Canada förklarade år 1913, att sammanlagda mängden mineraliska kol, intill 1,800 meters djup, vid nuvarande förbrukning skulle räcka ungefär 6,000 år, om hela mängden kunde utvinnas. Som detta dock icke ens tillnärmelsevis är fallet, måste tiden väsentligen minskas, antagligen till en fjärdedel eller 1,500 år.

Hos de enskilda staterna ligga förhållandena naturligtvis mycket olika. Så t. ex. torde Förenta staterna som ett av de kolrikaste länderna, ännu ha nog med sina lager under 2,000 år, och samma förhållande ansågs råda för Tysklands vidkommande, under det man ansåg England mycket sämre lottat och ansåg dess slumrande kolförråd till icke mycket över 200 års förbrukning.

Det har hänvisats till oljan som ersättning för det mineraliska kolet; men denna förhoppning torde endast vara ringa, då världsproduktionen av mineraliska oljor icke uppgår till tre procent av den kraft, som lämnas av kolen. Lika ringa utsikter erbjuder torven, som för Amerika liksom för Europa endast taxeras till en halv procent av stenkolens årliga levererade kraft.

Större betydelse får man visserligen tillmäta det »vita kolet», vattenkraften. Enligt fackkretsars uppskattning torde världens vattenkraft vid ett rationellt utnyttjande kunna prestera 60 procent av kolens nuvarande arbete. Därvid bör man dock taga i betraktande att f. n. finnes en sådan världshunger på bränsleämnen och på samma gång ett ständigt stigande behov av kraft genom tillförsel av den tillgängliga vattenkraften, att man knappast kan påräkna någon ekonomisering i kolförbrukningen.

Det finnes ännu två kraftkällor i vinden och i solvärmet. Dock kan först framtiden utvisa, huruvida de skola kunna utnyttjas i kolbesparande syfte. För hela världens behov torde de knappast ha mycken betydelse.

Och vad kommer att ske, då en gång kollagren äro förbrukade? — Enligt Arrhenius' beräkningar torde som en följd därav kolsyrehalten ökas över hela jorden och medföra ett varmare klimat. Man kan förmoda, att kolens utsinande kommer att närma vårt klimat till tertiärtidens. Vegetationen främjas genom markens upptagande av kolsyra, vilket å sin sida möjliggöres genom atmosfärens tilltagande kolsyrehalt. Det är därför antagligt, att industriens förbrukning av samtliga kollager i hög grad skulle främja lantbruket liksom skogarnas tillväxt i den tempererade zonen, kulturens huvudsäte.

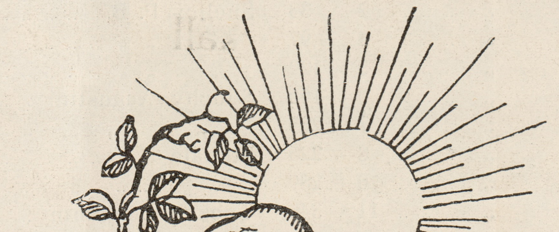

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

A. Författare.

	Häfte	Sid.
Albán, Eugéne	2	38
Andersson, Viktor	10	310
Berkman, Alexander	2	41
„ „	3	77
„ „	5	139
Björklund, C. J.	1	9
„ „ „	2	49
„ „ „	3	81
„ „ „	4	111
„ „ „	9	271
„ „ „	10	305
„ „ „	11	344
„ „ „	12	374
Björklund, Orvar	10	291
„ „	11	334
„ „	12	353
Drachman, Holger	12	364
Faure, Sebastien	9	265
„ „	10	298
France, Anatole	6	161
Hedberg, Oscar	9	280
„ „	10	301
Hedenviud-Eriksson, Gustav	3	65
Herriksson, Axel	12	365
Henriksson-Holmberg, G.	1	6
„ „	2	33
„ „	4	97
„ „	5	129
„ „	6	166
„ „	7	205
„ „	8	225
„ „	10	289
„ „	11	349
Jensen, Albert	3	73
Jonsson, Fritz	2	45
„ „	12	361
Klang, Gunnar	12	357
Kämpe, Alfred	8	229
Ligt, B. de	3	89
„ „ „	4	121
Lundberg, Gustaf	2	53
„ „	3	87
„ „	5	137
Lundberg, Ivar	3	84
„ „	4	101
Mayer, G.	6	180
Mörne, Arvid	12	380
Nathan	1	16
Nettlau, M.	5	153
„ „	6	185
„ „	7	210
„ „	10	313
Nielsen, Alfred M.	5	159
Peter, Karl	7	197
„ „	8	244
Prolus	6	170
„	7	216
„	8	248
„	9	274
Ramus, Pierre (Rudolf Grossman)	5	149
Rocker, Rudolf	11	321
Ryner, Hans	9	257
Schapiro, A.	3	70
Shelley P. B.	7	214
„ „ „	10	309
„ „ „	11	348
Souchy, Augustin	1	20
„ „	2	57
Stellata	11	329
„	12	369
Tucker, Benjamin	8	233
Wellock, Wilfred	1	1
Vinberg, Ola	4	105
Vinje, Adèle	8	241
„ „	11	339
Zilliacus, Konni	4	113
Åström, Gustaf	7	193

B. Artiklar.

Biografier och biografiska data.

	Häfte	Sid.
Om Johan Tobias Sergel	1	16
Erinringar om Peter Krapotkin (In memoriam)	2	41
Då folkets vän, Jean Paul Marat, lönmördades av Charlotte Corday d'Armon	2	49
Erinringar om Peter Krapotkin (In memoriam)	3	77
Till minnet av Gustav Landauer	5	148
Om Bakunins s. k. "bikt" till tsar Nicolaus I, år 1851	5	153
P. P. Prud'hon, en olycklig proletärmålare	6	161
En karaktäristik av Karl Marx och hans kommunistparti	6	180
En av den nya tidens pionjärer. Elisée Reclus	6	184
Om Bakunins s. k. "bikt" till tsar Nicolaus I, år 1851	6	185
Georg Brandes och individualismen	7	193
Om Bakunins s. k. "bikt" till tsar Nicolaus I, år 1851	7	210
Englands frihetsskald, Shelley	7	213
Hans Jæger. En av Norges mest frisinnade och märkligaste personligheter	8	241
Frihetens sångare. Alexander Petöfi	8	244
Georges Sorel	10	289
Hyckleriets och humbugens vedersakare. Nittonhundratalets Molière — Georges Courteline	10	310

Dikter.

	Häfte	Sid.
Till tioårsminnet av August Strindbergs död den 13 maj 1912	5	152
Den befriade Promoteus	7	214
Den indiska serenaden	10	309
Föränderlighet	11	348
Kravet	12	380
Misericordia	12	364

Jordfrågor.

	Häfte	Sid.
Den gamla jordkommunismen	2	38
Jordslaveriet i Sverges historia	4	97
Svensk feodalism	6	166
Huru Sverges jord från äldsta tider varit fördelad	7	205
—„—	8	225
Några karaktäristiska aktstycken från den svenska feodalismens dagar	8	254

Litteratur.

	Häfte	Sid.
Är det en skam att vara eller kallas proletärdiktare?	1	6
Avfällingarna	2	33
Poeten — renegaten. Det svenproletariatets store hatsångare Leon Larsson	4	105
En återblick på den svenska proletärdiktningen	6	170
—„—	7	216
—„—	8	248
—„—	9	275
Det misshandlade Strindbergsminnet	9	280
Avgudadyrkan	10	301
Modern norsk lyrik	11	339

Naturvetenskapliga, Filosofiska och därmed sammanhängande frågor.

	Häfte	Sid.
Några ord om Friedrich Nietzsche, kristendomens och pessimismens hatare, viljans, tapperhetens o. övermänniskans förkunnare	1	9
Människa eller mänskligheten?	2	53
Ett kåseri om hjärnan	2	55
Tidens slagskugga — världens ansikte	3	66
Studiet av historien	3	87
Romantik — revolution	5	137
Individualism	9	257
Meditationer och slutsatser om anarkism och utveckling	10	291
Hör ni ropet från den andra stranden?	11	321
Världarna och universum	11	329
Ärvtlighet och rasbiologi	11	331
„ „ „	12	353
Ett religionskåseri	12	351
En geologisk skiss	12	369

	Häfte	Sid.
När skola jordens kraftkällor vara uttömda?	12	380

Sociologi.

	Häfte	Sid.
Den nya fredsrörelsen i England	1	1
Resolutioner	1	13
Den anarkistiska rörelsen i Frankrike	1	20
En återblick på den ryska revolutionen och dess öden	1	27
Parlamentarismens historia	2	42
Klyvningen inom den franska fackföreningsrörelsen	2	57
Om den federalistiska principen	3	70
Politik och ekonomi	3	73
Några reflektioner om syndikalism och Ungsocialism	3	81
Den moderna preventivkulturen	3	84
Reflexioner över den nyss hållna internationella anarkistgressen i Berlin (1921)	3	89
Kan socialismen förverkligas just nu?	4	101
Centralisation eller decentralisation	4	111
De ryska revolutionernas förhistoria	4	113
Numalthusianismen	4	117
Nativiteten i Frankrike åter på retur?	4	120
Reflexioner över den nyss hållna internationella anarkistkongressen i Berlin (1921)	4	121
Statssocialistiska tendenser i Gustaf Vasas feodalistiska jordpolitik	5	129
Två kvinnors anarkistiska syn på kvinnofrågan	5	131
Den ryska revolutionens nya etapp	5	139
Bourgeoisiekonomi och socialrevolutionär kamp?	5	149
Lönekamp eller socialism?	5	159
Är världsrevolutionen ännu möjlig?	7	197
En fransk anarkist, André Colomer, om Syndikalismen	7	202
Resolutioner och dokument	7	222
Förföljelserna mot de ryska anarkisterna	7	224
Ur den tidigare fria kommunismens historia i Sverge	8	249
Den väsentliga skillnaden mellan statssocialismen och den individualistiska anarkismen	8	233
Syndikalismen	9	265
Individualism och kommunism	9	271
Den stora franska medelklassrevolutionens terror och diktatur	9	283
S. A. C:s principförklaring	9	286
Syndikalismen	10	298
Individualism och liberalism	10	305
50-årsdagen av den antiauktoritära kogressen i S:t Imier, september 1872	10	313
Liberal och anarkistisk individualism och ungsocialism	11	344
Litteratur om anarkismen i Sverge	11	349
Parlamentarismens historia. II.	12	361
Till tjänstemännens psykologi	12	365
Egoism och altruism	12	374

Röda Fanor

kan rekvireras från expeditionen
Ölandsgatan 48, Stockholm.

Postprenumeration:

Helt år 6,—. Tre kvartal 4,80.
Halvt år 3,25. Kvartal 1,80.

Kommissionärer antagas!

STOCKHOLM 1922. FÖRENINGSTRYCKERIET